

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 1

Issue 3

Gödöllő
2005

ÁLLATJÓLLÉT A BAROMFI- ÉS VÍZISZÁRNYAS-TARTÁSBAN

¹Bódi László, ²Janbaz Janan

¹Kisállattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet, Agrárökológiai és Génmegőrzési Osztály 2100
Gödöllő, Isaszegi út

bodi@katki.hu

²Szent István Egyetem, Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet, Alkalmazott Etológiai Tanszék 2100
Gödöllő, Páter Károly u. 1.

janbaz.janan@mkk.szie.hu

Összefoglalás

A szerző rávilágít az állatjólét definiálásának problémájára. Bemutatja az állat jó közérzetét biztosító rendelkezéseket a különböző tojótyúk tartási (feljavított ketreces, fel nem javított ketreces, alternatív), illetve máj- és tolltermelési technológiákra vonatkozóan. Kitér a szállítás, a vágás és leölés, valamint az egyéb kezelések (pl. krotáliázás) szabályozásának ismertetésére is.

Kulcsszavak: állatjólét, tojótyúk, ketreces tartás, alternatív tartás, májtermelés, tolltermelés

Animal welfare in poultry breeding

Abstract

The author of the article brings up the question of defining animal welfare. Legislations ensuring animal welfare in housing technologies of laying hens (not improved cages, improved cages, alternative), and in liver and feather production are introduced. Rules of transportation, slaughtering, and other treatments (e.g. inserting wing tags) are overviewed as well.

Keywords: animal welfare, laying hen, cages, alternative housing system, liver production, feather production

Bevezetés

Napjainkban egyre több szó esik az állatvédelemtől, állatjólétről. Fontos először tisztázni: mi is az állatjólét? A definícióval kapcsolatban említésre méltó, hogy az állatokat ma már “érző teremtményekként” definiálják az Európai jogban, nem csupán mezőgazdasági termékeknek minősítik őket (*Amszterdami Szerződés*, 1998). *Broom* szerint az állatok jó közérzete az „az állapot, amelyben az állat megbirkózik a környezetével”.

Az állatvédelmet *Kukuljevic József M. Kir. Állatorvos* (1906) így definiálta:

„Állatvédelem alatt nem értünk egyebet, mint az állatvilágot megóvni és megmenteni minden reá nézve káros behatástól” *Kukuljevic* így folytatja: „Az állatvédelem keretébe tartozik az állatgyógyászat, az észszerű állattenyésztés, az észszerű gazdálkodás, az állatok megfelelő munkáltatása, kihasználása, ápolása, gondozása, észszerű felnevelése és a velük való észszerű bánásmód, jó, természetüknek megfelelő táplálás”.

Rogers Brambell jelentése nyomán öt szabadságjogot biztosítottak az állatoknak, amelyeket 1998-ban az EU a Haszonállatok Védő Bizottsága is elfogadott:

- Az éhezés és a szomjazás elkerülése – a friss vízhez és a teljes egészséghez és életerőhöz szükséges táplálékhoz való hozzáféréssel,
- A kényelmetlenségek elkerülése – megfelelő környezet, óvó- és pihenőterület biztosításával,
- Fájdalom, sérülések, betegségek elkerülése – megfelelő megelőző intézkedéssel, a gyors diagnosztizálással, gyógykezeléssel,
- A normál viselkedéstől való eltérés elkerülése – megfelelő hely és lehetőség biztosítással az állatok és utódaik számára,
- Félelem és distressz elkerülése – a mentális szenvedés megakadályozására szolgáló feltételek biztosításával és kezelésekkkel.

Természetesen ezek nem okvetlenül új, inkább – részben – újra felfedezett gondolatok. Amint néhai *dr. Keszthelyi Tibor* fogalmazott: az állatvédelem a paraszt, vagy a csikós számára a kultúra része volt, a pesti kocsis számára úri huncutság.

Az állatjólét, az állatvédelem alapvető kérdése az állati jogok kérdése. Ezzel kapcsolatban a XVIII. század végén, a felvilágosodás korában született *Jeremy Bentham* filozófus mondása: „Nem az a kérdés, hogy tudnak-e gondolkodni vagy beszélni, hanem, hogy képesek-e szenvedni?”

Az UNESCO 1978 októberében fogadott el egy dekrétumot az állati jogokról. Ezzel elismerte és kinyilvánította, hogy az állat nem tárgy, nem érzéketlen dolog. A dekrétum azt is leszögezi, hogy valamennyi állat egyenlőnek születik, és egyenlő joga van az élethez, valamint hogy az ember

magatartása az állatok iránt szoros összefüggésben áll az emberek egymás iránt tanúsított magatartásával. Ide tartozik *Mahatma Gandhi* gondolata: „Egy nemzet nagysága és erkölcsi fejlettsége híven tükröződik abban, ahogyan az állatokkal bánt.”

Az UNESCO és az EU normáihoz alkalmazkodik a magyar állatvédelmi törvény is – mint látható, távolról sem csak külső nyomásra. Az Országgyűlés az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvény annak tudatában alkotta meg, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége.

Baromfifajok tartása és védelme

A baromfitenyésztés a 20. században szinte töretlenül fejlődött. A rendszerváltás óta azonban a baromfi létszám is csökkent, így 1995 elejére mintegy 34 millióra visszaesett.

A ketreces tyúktartás nagyobb mértékben áll az állatvédők keresztútjében, mint egyéb intenzív állattartási forma. Ennek hatására a ketreces tartást a legtöbb európai országban megtiltották. Magyarországon a kétszer módosított 32/1999. (III.31.) FVM rendelet (a módosítások: 20/2002. (III. 14.) FVM rendelet, és a 72/2004. (IV. 29.) FVM rendelet) 3. számú melléklete foglalkozik a tyúktartással

A tojótyúkok tartásának minimális követelményei

Ezzel kapcsolatban:

- *tojótyúk*: tojóérettséget elért tyúk (*Gallus gallus*), amelyet nem tenyészcélú tojás termelése céljából tartanak,
- *tojófészek*: tojásrakás céljából egy vagy több tyúk (csoportos fészek) részére elkülönített hely, amelynek padozata nem tartalmazhat olyan dróthálót, amely az állatok testével érintkezhet,
- *alom*: bármely olyan morzsalékos anyag, amelynek segítségével a tyúkok kielégíthetik etológiai szükségleteiket,
- *hasznosítható terület*: legalább 30 centiméter széles terület, amelynek padozata legfeljebb 14 százalékos lejtésű, és amelynek belső magassága legalább 45 centiméter; a fészkelőhelyek nem tekinthetők hasznosítható területnek.

A tojótyúkok tartói az általuk alkalmazott rendszernek megfelelően

- a) az alternatív rendszerekre, vagy
- b) a fel nem javított ketrecrendszerekre, vagy
- c) a feljavított ketrecekre megállapított rendelkezéseket kötelesek betartani.

Új vagy felújított fel nem javított ketreces rendszerek üzembe helyezése tilos.

A tojótyúkok alternatív rendszerben való tartásának minimális követelményei

A tojók tartásánál csak olyan alternatív rendszereket szabad alkalmazni, amelyek megfelelnek a következő előírásoknak:

- mindegyik tojótyúk számára jusson legalább 10 centiméternyi egyenes etető, vagy legalább 4 cm kör alakú etető, valamint 2,5 cm-nyi folyamatos itatóvályú, vagy 1 cm kör alakú itatóvályú,
- ha szelepes vagy csészés itató használatos, minden 10 tyúkra legalább egy szelepes vagy csészés itató jusson, vagy ha itatópontokat szereltek be, minden egyes tyúknak legalább két csészés vagy két szelepes itató legyen elérhető,
- egy fészekre hét tyúk, valamint csoportos fészek esetében 1 négyzetméter területű fészekre legfeljebb 120 tyúk jusson,
- éles szélek nélküli megfelelő ülőrúd(ak)at, és ebből minden tyúk számára legalább 15 cm-t kell biztosítani,
- az ülőrudakat tilos az alom fölé szerelni, az ülőrudak között a vízszintes távolság legalább 30 centiméter, az ülőrúd és a fal közötti vízszintes távolság pedig legalább 20 centiméter legyen,
- tyúkonként legalább 250 négyzetcentiméter almozott területet kell kialakítani, az alom legalább a terület egyharmadát foglalja el,
- a létesítmények padozatát úgy kell kialakítani, hogy az állatok mindkét lábának mindegyik előrenéző karmát megfelelően megtámassza,
- az állomány sűrűsége nem haladhatja meg a hasznosítható terület egy négyzetméterére számítva a kilenc tojótyúkot.
- az olyan, 1999. augusztus 3. napja előtt használatba helyezett létesítmények esetében, amelyeknél a használt terület földes padozatú, az állomány sűrűsége egy négyzetméteren legfeljebb tizenkét tojótyúk lehet.

Az olyan alternatív tartási rendszerekben, ahol a tojótyúkok szabadon mozoghatnak a különböző szintek között:

- a) legfeljebb négy szint lehet,
- b) a szintek közötti belső magasság legalább 45 centiméter legyen,
- c) az itató- és etetőeszközöket/berendezéseket úgy kell elosztani, hogy az összes tyúk számára egyforma hozzáférést biztosítsanak,
- d) a szinteket úgy kell elrendezni, hogy az ürülék ne essen le az alsóbb szintekre,

Az olyan alternatív tartási rendszerekben, ahol a tojótyúkوك kifutóra is kimehetnek,

a) az épület teljes hossza mentén több kijáratnyi nyílásnak kell lennie, melyeken át a tyúkوك közvetlenül kijutnak a külső területre, és amelyek legalább 35 centiméter magasak és 40 centiméter szélesek,

b) valamennyi esetben, összeadva 2 méter nyílás álljon minden 1000 tyúk rendelkezésére,

c) a kifutó olyan területű legyen, amely megfelel az állomány sűrűségének és a talaj jellegének, hogy bármilyen fertőződéس megakadályozható legyen. Legyen felszerelve menedékhellyel a szélsőséges időjárás és a ragadozók ellen, valamint megfelelő itatóvályúkkal is.

A tojótyúkوك fel nem javított ketreces rendszerben való tartásának minimális követelményei

A rendelet szerint a tojók tartásánál csak olyan fel nem javított ketreces rendszereket szabad alkalmazni, amelyek megfelelnek a következő előírásoknak:

- a ketrecnek – anyaga, kialakítása és állapota alapján – olyannak kell lennie, hogy a tojók sérülését a technika mindenkori állásának megfelelő biztonsággal kizárja, és a tojók elgyengülését ne eredményezze,
- a tojók számára legalább 550 négyzetcentiméter szabadon használható ketrec-alapterületet kell biztosítani, amelynek a meghatározásánál a méréseket vízszintesen kell elvégezni, a mért alapterületet a takarmányveszteség mérséklésére kialakított magas peremekkel csökkenteni kell, ha azok a tojók mozgáslehetőségeit gátolják,
- a ketrec szabad belmagasságának – a ketrec területének legalább 65 százalékán – el kell érnie a 40 centimétert, de az sehol sem lehet 35 centiméternél kevesebb,
- a ketrecnyílást úgy kell kialakítani és méretezni, hogy a tojók a ketrecből fájdalom- és sérülésmentesen kivehetőк legyenek,
- a ketrec padozatát úgy kell kialakítani, hogy a tojók sérülés nélkül tudjanak pihenni, állni, illetve felállni, és az állatok mindkét lábának mindegyik előrenéző karmát megfelelően megtámassza,
- a ketrecpadló lejtése legfeljebb 14 százalékos lehet; azoknál a padozatoknál, ahol nem négyszögletes dróthálót használnak, az állomás engedélyezhet meredekebb lejtést,
- akadály nélkül használható etetővályúról kell gondoskodni,
- az egy tojóra eső etetőhossznak és a vályús itató hosszának egyaránt 10-10 centiméternek kell lennie, a szelepes vagy csészés itató esetén minden ketrecben legalább két itatóhelynek elérhetőnek kell lennie,
- a ketreceket megfelelő karomkoptató eszközökkel kell felszerelni.

A tojótyúkok feljavított ketreces rendszerben való tartásának minimális követelményei

A tojók tartásánál csak olyan feljavított ketreces rendszereket szabad alkalmazni, amelyek megfelelnek a következő előírásoknak:

1. Ebben a tartási formánál a tojótyúkok részére biztosítani kell
 - a) tyúkonként legalább 750 négyzetcentiméter ketrecterületet, amelyből 600 négyzetcentiméter hasznosítható; a ketrec magassága, ami nem a hasznosítható terület fölött van, legalább 20 centiméter legyen minden ponton, és a ketrec összes területe nem lehet 2000 négyzetcentiméternél kevesebb,
 - b) egy fészket,
 - c) olyan almot, hogy csipegetni és kapirgálni tudjanak,
 - d) tyúkonként legalább 15 centiméteres hosszúságú megfelelő ülőrudat,
2. korlátozás nélkül használható etetővályúról kell gondoskodni, melynek egy tojóra számítva legalább 12 centiméter hosszúnak kell lennie,
3. mindegyik ketrec rendelkezzen a csoport méretének megfelelő itatórendszerrel; ahol szelepes itatók állnak rendelkezésre, legalább két szelepes vagy két csészés itató legyen elérhető minden egyes tyúk számára,
4. a tyúkok ellenőrzésének, elhelyezésének és kitelepítésének megkönnyítésére legalább 90 centiméter széles folyosó legyen a ketreccsorok között, továbbá, legalább 35 centiméter térköz legyen az épület padozata és az alsó ketreccsor között,
5. a ketreceket megfelelő karomkoptató eszközökkel kell ellátni.

A tojótyúkok fel nem javított és feljavított ketreces, valamint alternatív tartási rendszerekben való tartásának minimális követelményei

- A tojótyúkoknál alkalmazott tartási rendszer csak akkor lehet két- vagy többszintes, ha megfelelő berendezésekkel és intézkedésekkel a kifogástalan felügyelet a tojók közvetlen megfigyelésével minden szinten lehetséges, valamint azok eltávolítása nem okoz nehézséget.
- Minden épületben olyan fényerőt kell biztosítani, hogy minden tyúk láthassa a többi tyúkot, és ők is láthatók legyenek, hogy megismerhessék környezetüket, és természetes tevékenységeiket folytathassák. Ahol természetes fény van, a fény behatolását lehetővé tévő nyílásokat úgy kell megtervezni, hogy a fény az épületen belül egyenletesen oszoljon meg.
- A beolazás első napjai után a fényforrásokat úgy kell elhelyezni, hogy az megakadályozza az egészségügyi és viselkedésbeli problémákat. A megvilágítás a 24 órás napi ritmust kövesse, és az utasítások szerint tartalmazzon egy, körülbelül a nap egyharmadát érintő zavartalan sötét időszakot is,

hogy a tojótyúkok pihenhessenek, és ezáltal szemrendellenességek ne alakuljanak ki, az ellenálló képesség csökkenése ne következzen be. Gondoskodni kell a megfelelő hosszúságú félhomályos időszakról is, amikor a tyúkok zavartalanul, nyugodtan pihenhetnek anélkül, hogy megsérülnének.

- Az istálló hőszigetelésével és szellőztetésével biztosítani kell, hogy a légáramlás, hőmérséklet, a relatív páratartalom és a szén-dioxid, az ammónia, valamint az egyéb gázok koncentrációja olyan mértékű maradjon, amely nem káros a tojókra.
- Gondoskodni kell arról, hogy egy, a takarmányozás és az ápolás ellátásáért felelős személy legalább reggel és este egy-egy alkalommal minden egyes tojó állapotát ellenőrizze. Az elhullott egyedeket minden nap, az ürüléket pedig szükség szerint el kell távolítani. Amennyiben az állatok kezelése, áttelepítése vagy leölése szükséges, haladéktalanul intézkedni kell. Szükség esetén azonnal állatorvost kell hívni.
- Biztosítani kell, hogy a tojók részére naponta megfelelő takarmány és folyamatosan ivóvíz álljon rendelkezésre kielégítő mennyiségben és minőségben.
- Tilos a tojásrakás megszüntetése vagy a vedlés mesterséges kiváltása érdekében az ivóvizet, a takarmányt, a fényt teljesen elvonni.
- A világítást és a műszaki berendezéseket legalább naponta, a tartalék áramfejlesztő aggregátorokat a műszakilag indokolt időszakonként ellenőrizni kell. A hiányosságokat haladéktalanul meg kell szüntetni. Ha ez nem lehetséges, a hibák elhárításáig a tojók egészségének védelme és megfelelő közérzetének biztosítása érdekében egyéb intézkedéseket kell fogantatosítani. Ebben az esetben a hibákat legkésőbb a tojók kitelepítését követően el kell hárítani, mielőtt a következő állomány betelepítésre kerül.
- Üzemzavar esetén is gondoskodni kell megfelelő mennyiségű friss levegő bevezetéséről, megfelelő világításról, valamint kielégítő etetési és itatási lehetőségekről. Olyan istállónál, amelyben áramkimaradás esetén a tojók megfelelő ellátása nem biztosítható, üzemképes tartalék áramfejlesztő berendezést kell fenntartani. Ha az istálló villamos üzemű szellőztető berendezéssel van ellátva, riasztóberendezést kell telepíteni.
- A zajszintet minimálisra kell csökkenteni. Kerülendő a hirtelen vagy állandó zaj. A szellőztető, etető és más berendezéseket úgy kell megtervezni, elhelyezni, működtetni és fenntartani, hogy azok a lehető legkisebb zajt okozzák.
- Az épületek, berendezések és szerszámok azon részeit, melyek kapcsolatba kerülnek az állatokkal, rendszeresen tisztítani és fertőtleníteni kell, és ezt minden kitelepítés után, az új egyedek érkezése előtt is meg kell tenni. A betelepített ketrecek külső felületeit és minden berendezést tisztán kell tartani.
- A ketreceket megfelelő szökésmegelőző rendszerrel kell felszerelni.

- A ketrecek ajtaját úgy kell megtervezni, és annak olyan szélesnek kell lennie, hogy egy kifejlett tojótyúk kivétele ne okozzon annak felesleges szenvedést vagy maradandó károsodást.
- A tojótyúkok mindennemű csonkítása tilos, kivételt képez a tollcsipkedés és kannibalizmus megelőzése érdekében végzett csőrkurtyítás, amennyiben azt tojásrakásra szánt 10 naposnál nem idősebb csibéken, képzett szakember hajtja végre.

Az egészségvédelem fontos része az állatvédelemnek, ennek ellenére a baromfi egészségvédelmére nem térünk ki, részben területi okok miatt, részben mivel az külön szabályozás alá tartozik.

A hízott máj- és a toll-termelés állatvédelmi vonatkozásai

Állatvédelmi szempontból sok problémát vet fel a vízibaromfiak két terméke, a hízott máj és a tépett toll. A víziszárnyasokat évezredek óta máj- és tolltermelésre is tartják. Azonban az utóbbi időkben a ludak tömése és tépése az állatvédők részéről a támadás célpontjává vált, akiknek sokszor igazuk van, mert az állattartók számtalanszor nem tartják be az alapvető állatvédelmi és állategészségügyi szabályokat. Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvényben 32/1999. (III.31.) számú végrehajtó FVM által kiadott rendeletének 4. számú mellékletében a ludak tömésével, és az 5. melléklete a ludak tépésével kapcsolatos teendőket szabályozza.

A hízott máj előállításának szabályai

Ez a szabályozás a hízott májnak – a lúd és a kacska élettani-étkezési szokásaira jellemző jó étvágyára és falánkságra alapozott – kíméletes töméses hizlalásos előállítására vonatkozik. A töméses hizlalás olyan speciális tevékenység, amelyhez megfelelő szaktudással, állatismerettel és állatszeretettel kell rendelkezni. Tömésre csak egészséges, jól fejlett, a jelzett testtömeg alsó határát meghaladó testtömegű, ép testű állatokat szabad befogni (1. táblázat). Ügyelni kell arra, hogy egy csoportba homogén állomány kerüljön, különös tekintettel az állatok uniformizált tömhetőségére és egészséges terhelhetőségére.

1. táblázat: A javasolt egyedi testtömeg tömésakor (kg)

Kategóriák(1)	Optimális(2)	Minimum(3)
Fiatal liba (mindkét ivar)(4)	3,9-4,2	3,70
Tépett liba (mindkét ivar)(5)	4,3-5,3	4,10
Mulárd kacska (gácsér)(6)	3,6-4,0	3,40
Pézsmakacska (gácsér)(7)	4,0-4,4	3,70

Table 1: Proposed body weight at cramming.

Categories(1), optimum(2), minimum(3), young goose (both sexes)(4), plucked goose (both sexes)(5), mulard duck (male)(6), Barbary duck (male)(7).

A hizlalási céllal nevelt állatok nevelése során olyan berendezéseket, eszközöket kell alkalmazni, amelyek biztosítják az állatok egészséges és sérülésmentes növekedését, a toll védelmét, a takarmány és az ivóvíz akadályoztatás nélküli felvételét. Ehhez megfelelő etető-, itatóberendezésre és hibátlan almozásra van szükség.

A takarmányt és az ivóvizet mennyiségben és időben – különösen az utónevelési időszakban – úgy kell megállapítani, hogy a tömés időszakára az állatok a szervezetet megterhelő nagyobb takarmányadagok befogadását minél kisebb nehézséggel tudják elviselni (nyelőcső tágító, szakaszos etetés).

Az első tömés előtt az állatokat pihentetni kell. Célszerű a huszonnégy órás pihentetés. (Ez idő alatt szokja meg az állat az új környezetet, az új társakat, szűnik a szállítás okozta stressz, valamint a féltékenység és az azáltal okozott problémák.)

Az állatok hizlalás alatti elhelyezésekor figyelembe kell venni, hogy az állatok testtömege a hizlalás végére megnő. Különösen fontos a klimatizáció, továbbá az, hogy az állatok mozgásterének állandó csökkenése ellenére a szükséges intézkedések sérülés- és stresszmentesen megtehetőek legyenek.

A töméses hizlalás technikai eszközeinek (különösen a tömőgépek) biztosítaniuk kell a kíméletes és sérülést nem okozó tömés feltételeit. Az eszközök szélei nem okozhatnak sérülést, és a gépet a túlادagolás ellen biztonsági rendszerrel kell ellátni.

A tartás feltételeit illetően célszerű a mélyalmos tartásról a rácspadozatos tartásmódra való áttérés. A rácspadozat kiküszöböli a mélyalmos tartás hibáit, higiénikusabb feltételeket, jobb közérzetet biztosít az állat számára.

Tömésre csak jó minőségű, megfelelően előkészített takarmány-alapanyag használható.

A hizlalás végén, a szállítást megelőzően legalább hat órával, a tömést be kell fejezni, mert a tömött állat nem bírja a szállítást.

Az elszállítás időpontjának meghatározásánál az évszakot és a napszakot egyaránt figyelembe kell venni. A rakodást kíméletesen, megfelelő ismeretekkel rendelkező személyekkel kell elvégeztetni. Az állatok szállítása során – a stressz, a sérülésveszély, az elhullási veszteség csökkentése érdekében – az évszak és az időjárás figyelembevételével gondosan kell megválasztani a szállításra legalkalmasabb napszakot.

A tolltépés szabályai

Az alábbi rendelkezések megfelelő keretszabályozást adnak arra, hogy a háziludak speciális biológiai sajátosságát, a vedlést tollnyerés céljára kihasználják. Ez mindazon ludak tépésére érvényes – az állatok fajtájától, hasznosítási irányától, korától, ivarától függetlenül – amelyeket élő állapotban tollnyerésre hasznosítanak. A tolltépés kifejezés alatt az érett tollak kíméletes, fájdalommentes és szakszerű eltávolítását értjük.

A tolltépéskor a következő szabályokat be kell tartani:

- az élő állatról történő tolltépés csak az élettanilag is bekövetkező tollváltások (vedlések) alkalmával, amikor érett a toll, és csak a vonatkozó előírások figyelembevételével végezhető el. Érett a toll akkor, amikor a tollcséve és a tolltüsző közötti kapcsolat teljesen fellazult, ezáltal a tollak akadálytalanul, fájdalomkóros nélkül kihúzhatók a tollpapillákból és a toll vége erőteljesen elszarusodott, a toll táplálása teljes mértékben megszűnt, az holt képződménnyé vált. A toll beérésekor, a vedlés megindulásának jeleként az állatok által igénybe vett területen (istállóban, kifutóban, legelőn) megjelennek az elhullajtott tollak. Ilyenkor kell a toll érettségét ellenőrizni és a fenti szempontok meglétekor a tépést elkezdeni,
- a tollérettség pontos idejének megállapítása a vedlés kezdetén a mell, az oldal és a hát tájékán végzett próbatépésekkel történik. A tenyészállatoknál a tojástermelési periódus végén sűríteni kell a próbatépéseket. A törzsállomány tépésenkénti csoportosítása és ennek megtartása esetén elegendő az első csoport optimális tépési állapotát meghatározni és a többi ehhez igazítani,
- a tépést csak arra betanított és gyakorlatot szerzett személyek végezhetik,
- a betegségek megelőzése céljából a tépők csak frissen mosott, tiszta ruházattal és lábbelivel léphetnek be a tépőhelyiségbe, ügyelni kell a tépők személyi higiéniájára is,
- a tépés helyének tisztaságára gondot kell fordítani,
- a növendékek első tépése 8-10 hetes korban történik. Ezek az első tépéstől számított 6-7 hét múlva újra tépethetők. A nevelési körülményektől és az időjárástól függően a növendékludak a második tépéstől számított 6-7 hét múlva harmadszor is megtépethetők. A kifejlett törzsludakat a mindenkori tojástermelési időszak után célszerű először tépni, további tépésük a növendéknél leírtakkal megegyezően végezhető,
- a tépést meleg, száraz időben kell végezni, hogy utána az állat ne fázzon meg, amennyiben az időjárás hűvösre fordul, a libákat a tépés után védett, meleg helyen kell tartani. A tolltépés évszakhoz kötött kezdési, illetve utolsó időpontja a legalább 15 °C-os napi átlaghőmérséklet, illetve amikor a legalacsonyabb hőmérséklet meghaladja a +6 °C-ot,

- a tépés előtti napon az állatokat lehetőség szerint meg kell fürdetni, úsztatni, majd a tépés időpontjáig frissen almozott, tiszta ólban kell tartani,
- nedves tollat nem szabad tépni,
- az állatokat – a tépés előtti egy héttől kezdődően a tépést követő második hét végéig – 20 százalékkal bővebben kell takarmányozni,
- a tépést megelőzően és a tépés során különösen nagy figyelmet kell fordítani arra, hogy az állatoknál a zavarás minél kisebb legyen, ugyanis a stressz negatívan hat a ludak közérzetére és ennek következtében a toll szorosabb illeszkedését eredményezi a tollhüvelyben. Ennek elkerülése érdekében a ludak tépéséhez nyugodt helyzetet kell teremteni,
- az állatok befogásához megfelelő, néhány lúd elkerítésére, kirekesztésére alkalmas befogórácsot kell használni, és a ludakat nyakuknál kell megfogni. A légcsővet nem szabad elszorítani, ezért a nyakuknál fogott ludakat felemelni tilos. A ludakat felemelni csak a test másik kézzel történő tehermentesítésével lehet, és tilos a ludak szárnyainak összekötözése, keresztezése, vagy a ludak összekötött lábak által történő felfüggesztése,
- a ludakat tépő személynek kerülnie kell minden fájdalomkózkodást, sérülést. A tollat és a pehelytollat mindig kis csomókba fogva kell kihúzni, az esetlegesen mutatkozó új tollkezdeményeket nem szabad kiszakítani, mert az a lúdon sérülést okoz, és emellett a toll minőségét is – a véres toll bomlásának következményeként – erősen rontja. Tilos a tépést végző személynek kezét benedvesítve tépni a tollat,
- a tépéseknél a mell, a has, a hát és az oldalak tépendők. Nem szabad kitépni a nyelőcsőtágulatot borító tollazatot, illetve a szárnytollakat, a faroktollakat és a szárnytartó, ún. párnatollakat. A fedőtollazattal szemben a pehelytollakat csak ritkítani szabad,
- az állatok egészségének megőrzése érdekében tépéskor a tollat fekvése irányában kell a bőrből – a bőrön sebzés és a toll csévéje véressé válásának megakadályozása érdekében – kihúzni,
- az állatokról kemény gerincű (szárny- és farok-) tollat tépni tilos, a testtollak tépésekor ügyelni kell arra, hogy annyi toll maradjon az állat testén, amennyi a szárnyakat megtartja, illetve annyi pehely maradjon, amennyi a hőháztartás fenntartását biztosítja,
- a ludakat a megfelelő méretű kifutón kívül, a kedvezőtlen időjárás hatásának kivédése érdekében legalább a tépés előtti második naptól a tépés utáni tizennegyedik napig világos, jól szellőző istállóban kell elhelyezni,
- az istállót és a kifutófelületeket, valamint az almot szárazon és tisztán kell tartani.
- a lúd részére a faj sajátosságainak megfelelő olyan elhelyezést kell biztosítani, amely alkalmas a lúd mozgási, valamint evési és ivási igényeinek kielégítésére,
- a ludak tépése folyamán törekedni kell arra, hogy az stresszmentesen történjen. Vitaminok és takarmánykiegészítők segítik a ludat a tépéssel járó izgalmak károsodásmentes elviselésében,

- a tépés során esetlegesen előforduló bőrsérüléseket állatgyógyászati készítményekkel kell kezelni, és az állatot nyugalma, gyógyulása érdekében el kell különíteni,
- a stressz vagy egyéb tényezők miatt nehezen téphető egyedeknél a tépést mellőzni kell.

A próbatépésekről és a tépésekről (az állomány azonosítójáról, a tépés idejéről, a tépők személyéről, a tépett állatok számáról) nyilvántartást kell vezetni, amelyet legalább öt évig meg kell őrizni.

Egyéb (szállításra, vágásra stb.) vonatkozó szabályozás

Szállítás

25. § (1) A 16. § (1)-(7) bekezdésében, a 18. §-ban, a 20. § (1) bekezdésében, a 21. § (1)-(3) és (7) bekezdésében, a 23. § (1)-(7) és (10)-(11) bekezdésében, a 24. §-ban foglalt előírásokat a baromfi, a háziasított madarak és a házinyúl szállítása esetén is alkalmazni kell.

A szállítás során az állatoknak megfelelő mennyiségű takarmányt és folyadékot kell biztosítani, kivéve:

- a) ha a szállítás időtartama a be- és kirakodás időtartama nélkül 12 óránál rövidebb,
- b) az összes baromfifaj napos egyedeinek 24 óránál rövidebb szállítása esetén, ha a szállítás a kikeléstől számított 72 órán belül befejeződik.

A megfelelően rögzített ketrecben, rekeszben, ládában, kosárban elhelyezett baromfi, nyúl és prémes állat oldalfalakkal fel nem szerelt járművön is szállítható.

Vágás, leölés

Az EU jogszabályai szerint is az állatok levágásának és leölésének gyakorlata során, minimalizálni kell az állat fájdalmát és szenvedését gyors és megfelelő kábítási és leölési módszerekkel, amelyek tudományos ismereteken és gyakorlati tapasztalatokon alapulnak. Magyarország EU csatlakozásával az állatok vágásával kapcsolatos szabályokat is harmonizálta. A rendelet hatálya nem terjed ki:

- a) a szakmai vagy tudományos kísérletekre, valamint
- b) a vadon élő állatok elejtésére.

A hatósági állatorvos ellenőrzi a kábításra, leölésre használt eszközök, berendezések üzemeltetését és karbantartását, valamint a berendezések folyamatos – előírás szerinti – felülvizsgálatának elvégzését, és az azt igazoló dokumentációt.

A vágás helyén megfelelő tartalékberendezést és eszközöket kell tartani az esetleges sürgős használat céljára. Azokat megfelelő műszaki állapotban kell tartani, és azokat az üzemeltetőnek rendszeresen ellenőriznie kell.

Levágás és leölés a vágóhidakon kívül

Amennyiben a baromfi (és a nyúl) a vágóhidakon kívül kerül levágásra, úgy a levágás előtti kábítását vagy azonnali leölését és az elvéreztetését az előírtak szerint kell elvégezni.

A baromfi és a nyúl magánfogyasztás céljából, vágóhídon kívül történő levágása, leölése esetében a fenti előírások betartása nem kötelező.

A fenti előírások nem vonatkoznak azokra az esetekre, amikor az állatok életét sürgősségi helyzet miatt azonnal ki kell oltani. A sérült vagy beteg állatokat a helyszínen kell levágni, vagy leölni.

Járványügyi, illetve betegségmegelőzési célból alkalmazott leölési módszerek

A rendelet 3. számú mellékletében foglalt bármelyik módszer alkalmazható, amennyiben az biztosan halált okoz.

Engedélyezett módszerek a felesleges csibék leölésére

1. Gyors halált okozó mechanikus berendezés alkalmazása.

E módszer segítségével az állatokat olyan berendezéssel kell leölni, amely gyorsan forgó, mechanikusan működtetett vágókésekkel vagy tárcsákkal működik. A berendezés megfelelő kapacitású kell legyen ahhoz, hogy minden állatot azonnal elpusztítson még akkor is, ha nagyszámú állatról van szó.

2. Széndioxid-gáz alkalmazása.

E módszerben az állatokat olyan térben kell elhelyezni, amelyben az elérhető legnagyobb széndioxid-koncentráció biztosított, és ezt egy 100 százalékos széndioxid-forrás szolgáltatja. Az állatokat addig kell ebben a térben tartani, amíg el nem pusztulnak.

Engedélyezett módszer az embriók elpusztítására

Az élő embriók azonnali elpusztításához minden keltetőüzemnek rendelkeznie kell az 1. pontban meghatározott mechanikus berendezéssel vagy egyéb, tudományosan elismert leölési módszer alkalmazásához szükséges eszközökkel, amelyeknek meg kell felelniük az e rendelet általános előírásoknak.

Egyéb engedélyezett kezelések, beavatkozások

Baromfi esetében: vérvétel, szárnyszámozás (krotáliázás), szárnykurtítás napos korban, elektromos csőr kurtítás napos korban, úszóhártya-bemetszés napos korban, kakassarkantyú-lecsípés napos korban, barbarie kacsák karomvágása és csőr kurtítása kéthetes korig, tetoválás.

Strucc, emu esetében: vérvétel, krotáliázás.